



HELINA MAASING
RIINA KROONBERG

TERRORISM JA TERROR

Eesti juhtumid

HELINA MAASING
RIINA KROONBERG

TERRORISM JA TERROR

Eesti juhtumid



Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2020

Keeletoimetaja: Reili Argus

Kujundaja: Jan Garshnek

ISBN 978-9985-67-309-6 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

SISUKORD

Sissejuhatus	5
Terror ja terrorism – hirmu faktor?	6
Terroriteod – kas silt on oluline?	7
Eesti ja terrorism	9
Juhtumid	10
Interliikumise 1991. aasta plahvatused	10
Tjumeni–Peterburi liinilennuki kaaperdamine 20. veebruaril 1993	12
Sõktõvkari–Peterburi–Minsk reisilennuki kaaperdamine 24. novembril 1994	13
Plahvatus Narva eesti gümnaasiumis 16. septembril 1995. aastal	13
Plahvatused Tallinnas Stockmanni kaubamajas 19. mail 2000. aastal	14
1995–2005 plahvatused Tallinnas Pae ja Punase tänava piirkonnas	15
Juri Ustimenko ja Dmitri Medvedevi sarimõrvad 2002. aasta kevadel	16
Enesetaputerroristid	17
Somaalia piraatide laevakaaperdamised 2008. aastal	18
Karen Drambjani rünnak Kaitseministeeriumile 11. augustil 2011	18
Eesti jalgratturite rööv Liibanonis 23. märtsil 2011	19
Laevameeskonnaliikmete röövimine Nigeerias 15. oktoobril 2012	20
Välisvõitlejad	20
Terrorismi toetamine	21
Terrorirünnaku ohvrid – Nice, 2016	22
Kokkuvõte	23
Kasutatud kirjandus	24

SISSEJUHATUS

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigis ei ole toimunud ühtegi terrorismiakti. Samas, kui uurida globaalse terrorismi andmebaasi (Global Terrorism Database*, GTD), kuhu on Marylandi ülikooli teadlased kogunud teavet kogu maailmas aastatel 1970 kuni 2017 aset leidnud terrorismi sündmuste kohta, leiab sealt aastatest 1991–2015 lausa 20 Eestiga seotud sissekannet. Seal on näiteks pommiplahvatusi, tulirelvaga ründeid isikute vastu ning Vao pagulaste majutuskeskuse süütamine. Need on juhtumid, mis ei kvalifitseeru õiguslikus mõttes karistusseadustiku §-s 237 defineeritud terrorikuriteoks või selle alaparagrahvides terrorismiga seotud kuritegudeks, nagu näiteks terrorismi rahastamine, terroristliku ühendusse kuulumine ja väljaõppe korraldamine (KarS § 237¹–237⁶).

Kuigi terrorismil üldtunnustatud määratlus puudub, on andmebaasi Global Terrorism (GT) kogutud andmestikus defineeritud terrorismina vägivalda kasutamine või sellega ähvardamine poliitilise, majandusliku, usulise või sotsiaalse eesmärgi saavutamiseks hirmu, sunni või ähvardamise kaudu. Tegemist on üsna üldise definitsiooniga ning kui sellest lähtuda, võiks nii mitugi Eesti juhtumit kas või osaliselt selle termini kriteeriumitele vastata.

Siinse uurimuse eesmärk on terrorismi lahtimõtestamine eelkõige ühiskonna hirmutamise teguri kaudu. Samuti on eesmärk vaadelda aastatel 1991–2018 mõningaid Eestis aset leidnud juhtumeid terrorismi mõiste laiemal vaatenurgal kaudu.

Ülevaate eesmärkide saavutamiseks kasutati erinevaid uurimismeetodeid. Valdavalt on tegemist ülevaateuurin-guga, mis põhineb dokumendianalüüsil ning avalikul informatsioonil.

* Global Terrorism Database. Leitav: <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=1&search=estonia&charttype=line&chart=attack&ob=GTDID&od=desc&expanded=yes#results-table> (19.09.2019)

TERROR JA TERRORISM – HIRMU FAKTOR?

Terror, terroriaktid ja terrorism on sama vanad kui inimajalugu. Üksikisikud, sektid, despootlikud valitsejad, revolutsionäärid, poliitilised organisatsioonid, iseseisvusliikumised ja vabadusvõitlejad on aastatuhandeid kasutanud terrorismi (vägivalda, hirmu ja hirmutamist) oma eesmärkide saavutamiseks. Sellest hoolimata šokeerib iga järgnev terroriakt nii rahvust, kogukonda või ühiskonda, kus see aset leiab, kui ka laiemalt maailma. Terrorit ja terrorismi nähakse alati kui midagi ainulaadset, hirmutavat ja uut.

Rahvusvahelise õiguse eksperdid ega ka valitsuse esindajad ei ole terrorismi ühtset määratlust veel kokku leppinud. Enamik teadlasi usub, et terrorismi objektiivses ja rahvusvaheliselt aktsepteeritud määratluses ei saagi kunagi kokkuleppele jõuda (Silke, 2002). Endiselt kehtib dilemma „ühe jaoks terrorist, teise jaoks vabadusvõitleja“. Küsimus, kes on terrorist, sõltub täielikult määratleja subjektiivsest seisukohast (Ganor, 2002).

Terrorism on sotsiaalne ja poliitiline nähtus, millel on palju eri külgi, mis omakorda erinevad juhtumiti. Selle nähtuse kirjeldamise muudavad keeruliseks lüngad range juriidilise määratluse ja üldisemate ühiskondlike tõlgenduste vahel. Isegi kui selget terrorismi määratlust ei ole olemas, valitseb siiski teatud üldine arusaam, mille järgi koosneb terrorism järgmistest elementidest (Gasser, 2002):

- Terrorism on vägivald või vägivalda oht tsiviilisikute, nende elu, vara ja heaolu vastu. Terroriaktides ei tehta vahet kavandatud sihtmärgi ja kõrvalseisjate vahel ega kõrvalseisjate rühmade vahel.
- Terrorism on poliitilise eesmärgi saavutamise vahend, mida väidetava põhiseadusliku korra kontekstis väidetavate tavapärase seaduslike vahenditega saavutada ei suudeta.
- Terroriaktid on tavaliselt osa strateegiast. Neid viivad pikema aja jooksul läbi organiseeritud rühmad.
- Terroriaktide eesmärk on tekitada hirmu, et luua tingimused, mis vägivaldsete arvates peaksid neid eesmärgini viima.
- Terroriakte tajub suurem osa inimestest kuritegudena. Mingitel kindlatel asjaoludel võivad mõned isikud siiski üritada õigustada selliseid tegusid, mis väidetavalt aitavad seatud eesmärki saavutada.

Ühelt poolt iseloomustab terrorismi jõu kasutamine või selle kasutamise oht. Teiselt poolt toimub selline jõu kasutamine või ähvardus seda kasutada konkreetsel viisil – hirmuga (Braithwaite, 2017). Analüütiliselt erineb terror seetõttu jõust. Näiteks on sõjas jõul kaalu, arvestades, et selle põhjustatud hävitamine mõjutab võitlejate jõudude tasakaalu. Terrorismi põhjustatud hävingul on jõudude arvulises või materiaalses tasakaalus vähe tähtsust (de Toledo Gomes, 2018). Terrorismi peamine vahend on seetõttu elanikkonnas hirmu tekitamine ehk psühholoogiline mõju.

Walter Laqueur (2003) on määratlenud ilmselt kõige lihtsamalt ja tabavamalt terrorismi tegevusena, mille eesmärk on inimeste hirmutamise. Ka Pape (2005) rõhutab terrorismi määratlemisel, et tegemist on olukorraga, kus valitsusväline organisatsioon hirmutab inimesi. Enamik terrorismi määratlusi lähtub tegijatest, mitte niivõrd tegevusest. Laqueuri määratluse järgi pole meil terroristi kui sellist, vaid lihtsalt inimene, kelle tegevuse eesmärk ja tulemus on inimeste hirmutamise. Nii vahetute ohvrite kui ka ümbritsevate inimeste psühholoogilist mõjutamist nimetab ka Waugh (2007) terrorismi defineerimisel ühe võtmelemendina. Seega, hirmu faktor on terrorismiaktide määratlemisel läbiv element.

Kuigi terroriakt on tavaliselt suunatud mingi kindla sihtmärgi vastu, siis mõju otsesele sihtmärgile võib osutada vähem tähtsaks kui mõju ümbritsevatele. Terrori puhul on peamised sihtmärgid need inimesed, kes näevad ja kogevad vägivalda, mitte need, kes rünnaku tagajärjel hukkuvad (Tiik, 2013). Tore Bjorgo (2005) väidab, et terrorism hõlmab vägivalda läbimõeldud kasutamist (peamiselt) mitte-võitlejate vastu, et saavutada hirmu psühholoogiline mõju ümbritsevatele keskkonnale, mitte niivõrd terrori sihtmärgile. Laiemalt võttes hirmutab sageli kuritegevus üldse oma ohvreid ja see hirmutunnetus laieneb ohvri perekonnale ja kogukonnale. Samamoodi on terroristliku akti eesmärk levitada inimestes hirmu, et ka neid võidakse rünnata igal ajal ja igal pool. Tihti on rünnaku sihtmärkideks sümboolsed objektid (Waugh, 2007), mis seovad inimesi või tekitavad neis turvatunnet. Terror on seega relv, meetod, taktika, mida võivad kasutada nii mässajad, kurjategijad, organisatsioonid kui ka riigid (Tiik, 2013).

Terrorism ei ole juriidiline mõiste. See on poliitiliste eesmärkide, propaganda ja vägivaldsete tegude kombinatsioon, millel on psüühiline mõju elanikkonna turvatundele. Hirm turvatunde puudumise pärast paneb inimesi oma käitumist muutma, mh tegema seda vastavalt terroristide seatud eesmärgile. Kyddi ja Walteri (2006) sõnul toimib terrorism mitte ainult seetõttu, et see kutsub sihtrühmades esile hirmu, vaid ennekõike seetõttu, et paneb valitsusi ja üksikisikuid reageerima viisil, mida terroristid soovivad. Badi Hasisi jt (2014) ning Huddy jt (2002) viitavad erinevatele uuringutele (Browne ja Hoyt 2000; Ferraro 1996; Sattler jt 2000; Smith ja Uchida 1988), mis näitavad, et füüsilise kahju tekitamisega seotud ohtude (nt kuritegevus, loodusõnnetused ja vägivaldsed konfliktid) puhul suureneb ka isikute arusaam enda haavatavusest ja see motiveerib neid tegudeks, et minimeerida isiklikku riski. Seega on terrorismil ühiskonnale nii psühholoogiline kui ka käitumuslik mõju.

Terroriteod – kas silt on oluline?

Terrori kasutamine iseenesest ei muuda selle kasutajat terroristiks või terroristlikuks organisatsiooniks (Tiik, 2013). Lähisuhtevägivalda puhul terroriseerib suhte üks osapool kogu peret, kuid ta ei ole terrorist. Sarimörvar, kes mõrvab järjepidevalt inimesi oma kogukonnas, on küll hirmutav, kuid ta ei ole terrorist. Pagulaste majutuskeskuse aknaklaasi kivi viskamise võib olla tingitud võõravahast, kuid muu teabe puudumisel ei ole tegemist terrorismiga. Tehniliselt lähenedes võiks järeldada, et terrorism on ka koolivägivald, riigi vanglasüsteem jne, kuna neis kõigis on ilminguid, rohkemal või vähemal määral, kus teise isiku vastu põhjustatud vägivald (kas füüsiline või psühholoogiline) on suunatud hirmu kaudu mõjutama kolmandate isikute käitumist.

Teatud juhtudel võib terrorism olla ülim vihakuritegu, kuna selle eesmärk on inimesi rassist, usust, etnilisest kuuluvusest või rahvuslikust päritolust lähtuvalt allutada või represseerida. Sarnaselt terrorismiga on vihakuritegude sihtmärgiks tsiviilisikud; vägivalda täideviijad on valitsusvälised osalejad, tavaliselt üksikisikud, ja akt ise on mõeldud hirmu sisendamiseks. Vihakuritegude ja terrorismi osaline kattuvus on pannud mõnd teadlast vaatlema neid nähtusi käsikäes (Deloughery jt, 2012, 2012), seda enam, et „kuriteo sihtmärk valitakse tema gruppidentiteedi, mitte tema individuaalse käitumise järgi ja seetõttu, et mõlema eesmärk on tekitada terrorit suuremale hulgale inimestele kui vägivald otseselt seotule“ (Krueger ja Malecková, 2002). Loetelust on puudu aga see, et vihakuriteod ei ole poliitilised. Vihakuriteod tulenevad pigem irratsionaalsest vihkamisest ning sageli on motivatsioon isiklik. Selle, kas tegemist on terrori- või vihakuriteoga, määravad vägivaldsete motiivid.

Igasugune vaen ja viha ning sellest kantud vägivaldteod, olgu need indiviidi või ühiskonna vastu suunatud, on alati olnud taunitavad. Tekitab muret, kuidas osa inimesi on rahulolematud erinevate olukordade ja inimestega. Nad vihkavad olukordi ja inimesi, mis ei mahu nende mõttemaailmas valitseva mustri alla. Ilmselgelt on igaüks erinev ja ilmselgelt on igaühel sõnavabadus väljendada oma arvamust ja veendumusi, kuid ilmselgelt ei ole lubatud teisi isikuid alavääristada või vägivalda kasutada. Üldjuhul on teada või aimatavad nende isikute motiivid – nad soovivad valada välja viha või kutsuda avalikult üles vaenulikule tegevusele. Iga üksikisiku puhul tuleb see motiiv selgeks teha ja püüda taoliste tegude oht minimeerida. Kindlasti ei ole võimalik aga ohtu ära hoida. Paljud erialaallikad ja uuringuid on püüdnud nende isikute motiive avada ja seletada. Ei ole harvad olukorrad, kus vihkamine on kasvanud üle terroriaktiks ja on toonud kaasa tragöödia.

Kas üldse on võimalik mõista terrorismi, terroriakte ja neid vallandavaid tegusid? Nende tegude vallapäästvaks ajendiks on enamasti leppimatu vaen või viha, mille eesmärk on tekitada emotsionaalset või füüsilist kahju. Sageli kutsuvad motiveeritud isikud erinevaid meetodikaid kasutades üles avalikult vihkamisele ja vägivaldale. Kindlasti on ka neid olukordi, kus tegusid tehakse teiste eeskujul või uudishimust või kellegi mõjutuse tõttu või kellegi kutse tagajärjel, kuid see ei ole vabandata. Vaenu objektideks ja subjektideks on teatud isikud, rühmad, riigikorrad, valitsused, usundid jne. Üldjuhul on vaenu õhutamise, vaenukuriteod ja terrorikuriteod kriminaliseeritud ja kui teo toimepanija tuvastatakse, on need teod kindlasti karistatavad.

Terrorismi õigusliku määratluse mõistmine aitab selgitada, miks iga terroritegu ei pruugi olla terroristi toime pandud terroriakt. Eesti on defineerinud terrorismi kuriteona karistusseadustiku (KarS) §-s 237*. Tegemist on üsna pika ja erinevaid tegusid hõlmava definitsiooniga, kuid terrorismi õigusliku määratluse võib kokku võtta kuriteona, mille ajendiks on muuta ühiskondlikku korraldust avalikkuse tahtliku hirmutamise kaudu. Peale terrorikuriteo on Eesti õigusruumis karistatav veel terroristlikku ühendusse kuulumine (KarS § 237¹), terrorikuriteo ettevalmistamine ja üleskutse selle toimepanemiseks (KarS § 237²); terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamine ning toetamine (KarS § 237³); terroristlikul eesmärgil reisimine (KarS § 237⁵) ning selle korraldamine, rahastamine ja toetamine (KarS § 237⁶).

Euroopa Liidu direktiivi 2017/541 (Euroopa Parlamendi..., 2017) artikkel 3 kirjeldab kuritegusid, mida liikmesriigid peaksid käsitlema terroriaktidena, kui nende tegude eesmärk on elanikkonna tõsine hirmutamine või valitsuse või rahvusvahelise organisatsiooni õigusvastane sundimine mõnda tegu toime panema või sellest hoiduma; mõne riigi või rahvusvahelise organisatsiooni poliitiliste, põhiseaduslike, majanduslike või sotsiaalsete struktuuride märkimisväärne tasakaalust väljaviimine või nende hävitamine. Terrorikuritegudena loetletakse direktiivis:

- rünnakud inimelu vastu, mis võivad põhjustada surma;
- rünnakud isiku kehalise puutumatus vastu;
- inimrööv või pantvangi võtmine;
- riikliku või avaliku rajatise, transpordisüsteemi, infrastruktuurirajatise, sh infosüsteemi, mandrilavale kinnitatud aluse, avaliku koha või eraomandi tõsine kahjustamine, mis võib ohustada inimelu või põhjustada suurt majanduslikku kahju;
- õhusõiduki, laeva või mõne muu ühistranspordi- või kaubaveovahendi ebaseaduslik hõivamine;

* Karistusseadustiku § 237 järgi on terrorikuritegu rahvusvahelise julgeoleku vastane, isikuvastane, elu või tervist ohustav keskkonnastane, välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni vastu suunatud tegu või üldohtliku kuriteo toimepanemine, keelatud relva tootmine, levitamine või kasutamine või vara ebaseadusliku hõivamine või olulises ulatuses rikkumine või hävitamine või arvutiandmetesse sekkumine või arvutisüsteemi toimimise takistamine, samuti selliste tegude toimepanemisega ähvardamine, kui see on toime pandud eesmärgiga sundida riiki või rahvusvahelist organisatsiooni midagi tegema või tegemata jätma või riigi poliitilist, põhiseaduslikku, majanduslikku või ühiskondlikku korraldust tõsiselt häirida või hävitada või tõsiselt häirida rahvusvahelise organisatsiooni tegevust või see hävitada või tõsiselt hirmutada elanikkonda. Sellise teo eest karistatakse viie- kuni kahekümneaastase või eluaegse vangistusega.

- lõhkeainete või relvade, sealhulgas keemia-, bioloogiliste, radioloogiliste või tuumarelvade valmistamine, valduses hoidmine, omandamine, vedu, tarnimine või kasutamine, samuti keemia-, bioloogiliste, radioloogiliste või tuumarelvadega seotud teadus- ja arendustöö;
- ohtlike ainete heite või tulekahjude, plahvatuste või üleujutuste põhjustamine, kui see ohustab inimelu;
- vee, elektri või mõne tähtsa loodusvaraga varustamise häirimine või katkestamine, kui see ohustab inimelu;
- ebaseaduslik süsteemi häirimine (ründed infosüsteemide vastu);
- mõne eelnimetatud teo toimepanemisega ähvardamine.

Terrorismi alla liigitatav on aja jooksul oluliselt laienenud (nt infosüsteemide vastased ründed) ja muutunud kooskõlas ühiskonnana üldise arenguga.

Kui terrorismi mõiste on niigi hägune ja terroriteod ajas muutuvad, siis kas on üldse oluline mingeid tegusid terrorismiks pidada? Kui kurjategija süü on tõestatud ja ta kannab karistust kinnipidamisasutuses, siis ei ole tehniliselt vahet, kas ta veedab seal aega mõrvari või terroristina. Samas, et millegi vastu tõhusalt võidelda, on oluline sellest aru saada. Kalkuleeriva tapja vastu võitlemiseks vajalikud kaitsemeetmed ja lahendused erinevad oluliselt sammu-dest, mis tuleb kasutusele võtta, kui käsitleme religioosse ja ideoloogilise äärmusluse mõju. Kui me saame sellest erinevusest paremini aru, paraneb ka meie võime mõista eri tüüpi kuritegusid ja nende vastu võidelda. Seega, isegi kui me anname terrorismile emotsionaalse mõõtme hirmu kaudu, kipub selline lähenemine teemale pigem hinnanguid hägustama ja võib seeläbi luua ekslikke, isegi vastupidise efektiiviga lahendusi (Tiik, 2013).

Eesti ja terrorism

Eesti seaduste järgi terroriaktideks (KarS § 237) liigitatavaid tegusid Eestis toime pandud ei ole. Kui aga terrorismi mõistet veidi teistmoodi sisustada, nagu eespool ka arutletud, võiks tulemus olla teistsugune. Lähiminevikuski on olnud mitmeti tõlgendatavaid juhtumeid – 1991. aasta suvel korraldas Interliikumine mitu pommiplahvatust nii Tallinnas kui ka Pärnumaal eesmärgiga destabiliseerida olukorda riigis ning tekitada vaenu kahe rahvusrühma (eestlaste ja venelaste) vahel. 1995. aastal muutus plahvatuses kasutuskõlbmatuks Narva eesti gümnaasium, päris täpselt pole selgunud Pae tänava plahvatuste motiivid. Ka tulistamine ja väikeste lõhkeseadeldiste loopimine kaitseministeeriumis 2011. aastal oleks mõnes teises riigis võinud kvalifitseeruda terrorismiks. (Juurvee, 2017; Kaitsepolitsei ameti aastaraamat, 2000; Koort, 2019).

Andres Anvelt arvas, et Ustimenko puhul polnud tähtis, kas tegu on mõrvaga: tähtis oli, et tema teod oleks võimalikult laia kandepinnaga ja see jõuaks igale poole meediasse. Anvelti hinnangul oli Ustimenko Eesti kriminaalajaloos kõige negatiivsemas mõttes unikaalne leid, keda ei saa võrrelda tüüpilise maniaki või sarimõrtsukaga, vaid keda võiks nimetada esimeseks siin tegutsenud terroristiks (Lamp, 5.10.2011).

Selle, kas tegu on terrorismi või mõne muu kuriteoga, määrab kurjategija motiiv. Kahjuks paljude juhtude (sh järgnevalt kirjeldatud juhtumite) puhul jääb teo toimepanija motiiv teadmata. Seetõttu võib ka järgnevate tegude puhul nende üle ainult spekuloida. Edaspidi on vaadeldud mõningaid Eestis või Eesti elanikega aset leidnud juhtumeid, mis õiguslikus mõttes ei ole siinses õigusruumis kvalifitseerunud terrorismiks, kuid milles võib vastavalt üldisele terrorismi määratlusele leida terrorismi elemente.

JUHTUMID

Interliikumise 1991. aasta plahvatused

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 1991. aasta esimeses pooles plahvatasid lõhkeseadeldised piirivalve peakorteri, NSV Liidu säilimise meelse Interliikumise tugipunktides ja Konstantin Pätsi ausamba juures. Plahvatuste eesmärk oli destabiliseerida olukorda Eestis ja provotseerida kahe (eesti ja vene) rahvuskogukonna konflikte. Ligi kümme aastat hiljem selgus, et plahvatuste täideviija oli endine dessantväelane Boriss Sleptsov, kes täitis Interliikumise ühe juhi Mihhail Lössenko korraldusi. (Pihl, 8.05.2001) Kuna Sleptsovi ülestunnistatud kuriteod olid aegunud, ei saanud kaitsepolitsei amet teda kriminaalvastutusele võtta. Mihhail Lössenko lahkus pärast Eesti taasiseseisvumist Eestist Moldovasse (BNS, 12.05.2011).

Viie plahvatuse korraldamise on omaks võtnud Boriss Sleptsov, kes pani need teod toime Mihhail Lössenko korraldusel. Viimane juhtis Interrinde nn lahingüksust, kuhu kuulus ka Sleptsov. Nimetatud üksuse ülesandeks oli Eestis diversiooniaktide läbiviimine eesmärgiga destabiliseerida siinset poliitilist olukorda, õhutada rahvuste vahelist vaenu ja provotseerida NSV Liidu relvajõude takistama Eesti taasiseseisvumist. Nii Sleptsov kui ka mitmed teised Interliikumise lahinguüksuse võitlejad said ülalmainitud perioodil Pihkvas asunud dessantvägede polgus diversiooniaktide toimepanemiseks eriettevalmistuse. Sealtsamast pärines ka plahvatuste tarbeks kasutatud lõhkeaine. (Kaitsepolitsei aastaraamat, 2000)

Interrinne ehk ametliku nimega Eesti NSV Töötajate Internatsionaalne Liikumine oli Eestis aastatel 1988–1991 tegutsenud nõukogudemeelne ja Eesti iseseisvuse vastane liikumine. Interrinne asutati 16. augustil 1988. aastal. Liikumise juhtideks valiti Jevgeni Kogan, Pavel Panfilov, Juri Rudjak, Viktor Kiemets ja Mihhail Lössenko (Täna ajaloos..., 16.08.2019). Interrinde tegevuse keelustas Eesti Vabariigi Valitsus 25. augustil 1991.

Plahvatuste korraldamise aeg ja koht

- 21. jaanuar: plahvatus Tallinnas Interrinde streigikomitees
- 21. jaanuar: plahvatus Tallinnas Dvigateli ühiselamus Interrinde staabis
- 26. aprill: plahvatus Tallinna Idarajooni parteikomitee ees
- 9. mai: plahvatus Pärnumaal Tahkurannas Konstantin Pätsi ausamba jalamil
- 9. juuli: plahvatus piirivalve ja hinnaameti hoones Toompeal

Plahvatus õöl vastu 21. jaanuari 1991 Tallinnas Laevaremonditehase juures (Mere pst 10), kus paiknes toona Interrinde streigikomitee. Samal õöl (õöl vastu 21. jaanuari 1991) toimus ka teine plahvatus Tallinnas Sikupilli (Killustiku) tänaval asuva Dvigateli ühiselamus, kus paiknes Interrinde staap.

Sleptsov põhjendas objektide valikut järgmiselt: „No plahvatused nii öelda omade juures – need olid selgelt provokatsioonilised. Et kõik saaks aru – eestlased on sellised ja sellised, et just nemad tegid. Et õhutada viha...” (Tammer, 18.08.2000)

Tagajärjed. Kummaski plahvatuses inimohvreid ei olnud, purunesid hoonete aknaklaasid ja kõrvalmaja aknad.

Plahvatus õöl vastu 26. aprilli 1991 kell 3.49 Tallinna Idarajooni (Mererajooni) Parterikomitee hoone ees Tallinnas Liivalaia ja Tartu mnt nurgal.

Sleptsovi ülestunnistuse järgi asetas ta 200–300grammise, detonaatori ja süütenööri varustatud trotüülipaketi hoone peaukse juurde trepile ning pani süütenööri põlema. Sündmuskohalt lahkus ta koos Pjotor Rozhokiga, kes ta ka kohale oli sõidutanud. Käsu plahvatus korraldada sai ta Mihhail Lössenkolt, kes andis talle ka trotüülipaketi, detonaatori ja süütenööri. (Tammer, 18.08.2000)

Tagajärjed. Lõhkekeha plahvatas maja klaasuste ees. Plahvatuses jäi 20 cm laiune ja 10 cm sügavune auk. Õhuline tagajärjel purunesid maja klaasused, samuti selle ja kõrvalmaja mõned aknad. Inimesed kannatada ei saanud.

Plahvatus õöl vastu 9. maid 1991 umbes kell 2.45 Pärnu maakonnas Uulu vallas Tahkuranna külas Eesti Vabariigi presidendi Konstantin Pätsi ausamba juures.

Sleptsovi ülestunnistuse järgi sai ta korralduse plahvatus korraldamiseks ning selleks vajaliku trotüüli, detonaatori ja süütenööri Mihhail Lössenkolt. Trotüülipakid (kaks 100 g pakki) asetas ta samba aluse peale. Plahvatuses momendil ausamba läheduses kõrvalisi isikuid ei viibinud. (Tammer, 18.08.2000)

Tagajärjed. Lõhkelaeng kiskus lahti pronksbareljeefi Konstantin Pätsi portreega ja paiskas selle kolme meetri kaugusele. Mälestustahvli graniittahvlite killud paiskusid kuni 35 meetri kaugusele. Sammas sai kahjustada, kuid see jäi püsima ja 25. juunil 1991. aastal avati ausammas taas (esimest korda avati ausammas 25. juunil 1939 ning sammas taasavati 25. juunil 1989).



Foto: Eesti Vabariigi presidendi Konstantin Pätsi ausammas Tahkurannas, lõhutud 1991. aastal. Mart Laar, Urmas Ott, Sirje Endre. Teine Eesti: Eesti iseseisvuse taassünd 1986–1991. Tallinn: SE & JS, 1996

Plahvatus 9. juulil 1991 kell 22.02 Kodukaitse, Piirikaitseameti ja Hinnaameti majas Toompeal.

Sleptsovi ülestunnistuse järgi andis korralduse plahvatus korraldamiseks päev varem Mihhail Lössenko. Plahvatuses ettevalmistamiseks käis ta päeval pärast lõunat üksinda Toompeal Kodukaitse staabis ning tutvus hoonega seest. Plahvatuses tarbeks andis Mihhail Lössenko talle umbes 500 grammi plastiiti, kellamehhanismi ja detonaatori



Foto: Plahvatus Eesti Piirikaitseameti ja Kodukaitse majas Tallinnas Toompeal. Henn Karits, Aadu Jõgiaas. Leegitseval piiril: varipiirist ja sidesõjast vabaduseni 1990–1991. Tallinn: Eesti Kodukaitse Ajaloo Selts, 2012

ning palus plahvatuse korraldada kella 21–22 ajal. Slepsov läks seejärel Toompea lähedal asuvasse parki, kus monteeris lõhkeseadeldise kokku, ajastades kellamehhanismi nii, et plahvatus toimuks õhtul kella 21–22 paiku. Seejärel läks ta Toompeale Kodukaitse staabi hoonesse ning asetas lõhkeseadeldise esimesele korrusele sissekäigu lähedal reas asuvate üksteise peale asetatud toolide vahele. (Tammer, 18.08.2000)

Tagajärjed. Võimas plahvatus lõhkus hoone ukсед ja paiskas segamini ruumide sisustuse. Süttisid toolid ja hoone trepp. Plahvatuse hetkel oli majas kaks inimest, kellest üks sai kerget vigastusi.

Tjumeni–Peterburi liinilennuki kaaperdamine 20. veebruaril 1993

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 20. veebruaril 1993. aastal leidis aset taasiseseisvunud Eesti esimene lennuki-kaaperdamise juhtum, kui Tallinnas maandus Tjumeni–Peterburi reisilennuk TU-134A, mille oli kaaperdanud 27-aastane aser Tamerlan Mussajev. Kaaperdaja eesmärk oli pääseda Rootsi ning hiljem USAsse. Kuna aga lennukil jätkus kütust ainult Tallinnani ning toona käisid lennud Nõukogude Liidu piires riigisiseste reeglite järgi ning kogu side oli vene keeles, siis polnud lennuki meeskond oma professionaalse ettevalmistuse tõttu võimeline Rootsi lendama (Klaats, 20.02.2016) ning vahemaandumine tehti Tallinnas.

Lennukis oli 76 reisijat, kelle hulgas olid ka Mussajevi abikaasa Marina ja nende kuuekuune laps ning kuus meeskonnaliiget (Mickolus ja Simmons, 1997). Mussajevil oli kaks käsigranaati, millel mõlemal oli kaitseriiv maas. Tallinnas alustati kaaperdajaga läbirääkimisi ning samal ajal võeti



Foto: Kaaperdatud Aerofloti reisilennuk TU-134A Tallinna lennuväljal 20.02.1993. Allikas: Peeter Langovits

valitsuse esindaja tasemel ühendust Soomega, et lennuk seal vastu võtta, kuid Soome keeldus sellest. Rootsi oli aga nõus lennuki enda territooriumil vastu võtma. Viis tundi kestnud läbirääkimiste tulemusel vabastas kaaperdaja lennukis viibinud välismaalased ning stjuardessil õnnestus veel mõned inimesed varuväljapääsu kaudu välja lasta. Pärast 35 reisija vabastamist jätkas lennuk lendu Stockholmi. Läbirääkimiste tulemusena läks Eestist pardale ka rahvusvahelisteks lendudeks ettevalmistuse saanud tüürimees (Klaats, 20.02.2016).

Stockholmi Arlanda lennuväljal andis Mussajev pärast viis ja pool tundi kestnud läbirääkimisi alla (Mickolus ja Simmons, 1997). Juunis 1993 andis Rootsi Mussejevi koos naise ja lapsega välja Venemaale, kus talle mõisteti 12-aastane reaalne vangistus ning tema naisele kuus aastat tingimisi vangistust viieaastase katseajaga.

Sõktõvkari–Peterburi–Minski reisilennuki kaaperdamine 24. novembril 1994

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 24. novembril 1994 toimub taasiseseisvunud Eesti Vabariigi teine ja seni ka viimane lennukikaaperdamise intsident. 36-aastane Vorkuta elanik Vladimir Boshko hõivab liinil Sõktõvkar–Peterburi–Minsk lennanud reisilennuki, mis maandus Tallinnas. Kaaperdaja ähvardas lennuki õhata, kui ei täideta tema nõudmist maandada lennuk Taanis. Lennuki pardal on 60 reisijat ja üheksa meeskonnaliiget. Lennuki meeskond veenab kaaperdajat, et vajalik on vahemaandumine Tallinnas, kuna meeskonnaliikmed ei valda inglise keelt, mistõttu ei ole võimalik otse Taani lennata. (Kabun, 25.11.1993)

Tallinna lennuväljal võtsid lennuki vastu K-komando ja läbirääkijad. Sisekaitse operatiivrügement ja Eesti kaitseväelased piirasid lennuvälja ümber. Mitmetunniste läbirääkimiste järel vabastas Boshko kõik reisijad ning andis end Eesti võimude kätte. Kinnipidamisel leiti mehe juurest kaks kemikaalidega täidetud pudelit. (Kabun, 25.11.1993)

30. novembril 1994 palus Vladimir Boshko Eestist poliitilist varjupaika, kuid 19. jaanuaril 1995 keeldus Eesti valitsus sellest ning 26. jaanuaril 1995 otsustati Boshko Venemaale välja anda. Kolm päeva enne Venemaale väljaandmist sooritas Boshko Tallinna psühhatriaigla kohtuekspertiisi osakonnas Patarei vanglas enesetapu (Lennukikaaperdaja ..., 25.11.1995).



Foto: Tallinna lennujaam, 1981.
Allikas: Pavel Kuznetsov, Rahvusarhiivi filmiarhiiv

Plahvatus Narva eesti gümnaasiumis 16. septembril 1995. aastal

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 1995. aasta 16. septembril toimus Narva eesti gümnaasiumi hoones plahvatus. Kuna plahvatus toimus nädalavahetusel, kui koolitööd ei toimunud, siis ei olnud ühtegi ohvrit. Vahukustuti korpusesse pandud kilo trotüüli lõhkemise tagajärjel purunes 126 koolimaja akent ning eest lendas paarkümmend ust. Kahjustada sai hoone sooja- ja elektrivarustus. (Berendson, 19.03.1999)

Kuigi alguses kahtlustati poliitilist terrorismi, selgus hiljem, et terroriaktidega sarnanevad plahvatused korraldasid kohalikud kuritegeliku grupi liidrid, kes lootsid sel moel pöörata kaitsepolitsei ning politsei tähelepanu konkureerivatele kuritegelikele rühmitustele ning seeläbi Narva kuritegelikus allilmas võimu haarata. (Kagge, 28.03.1998) Plahvatuse korraldanud isikutel oli alguses kavas sündmusele suurema kõlapinna saamiseks õhkida koolimaja tundide ajal, kuid lõpuks jõuti kokkuleppele, et pomm pannakse plahvatama öösel.

1998. aasta kevadel vahistas kaitsepolitsei plahvatuse korraldamises süüdistatavad 34-aastase Vladimiri Ossiptsovi ja 39-aastase Aleksandri Marokini. Lisaks Narva eesti güm-



Foto: Narva eesti gümnaasium.
Allikas: Rauno Volmar, Eesti Päevaleht

naasiumi plahvatuse korraldamisele süüdistati isikuid ka muudes 1994.–1995. aastal Ida-Virumaal toimunud plahvatustes. 20. mail 1994. a luksushotellis Noorus, 28. augustil 1994. a Narva-Jõesuu linnavalitsuses toimunud plahvatuses, 18. juulil 1994. a Narva politseiprefekti Rein Laidi ja 12. mail 1994. a Narva-Jõesuus OSCE esindaja Jens Larseni ametiauto õhkulaskmises ning ühes 12. juulil 1994. a Narva autoparklas toimunud pommiplahvatus ning 28. detsembril 1994. a ühe ärimehe Volvo õhkimises Narvas Daumani tänaval. (Plahvatuste kahju..., 19.03.1999)

Mõlemad isikud mõisteti 1999. aastal süüdi. Vladimir Ossiptsov mõisteti vangki kaheksaks aastaks ja kolmeks kuuks ning Aleksandr Marokin kaheksaks aastaks. Süüdistuse sai ka lõhkeseadeldiste valmistaja Gennadi Ivanov, kellele määrati kolmeaastane vanglakaristus tingimisi kolmeaastase katseajaga (Berendson, 19.03.1999).

Plahvatused Tallinnas Stockmanni kaubamajas 19. mail 2000. aastal

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 19. mail 2000 plahvatavad kell 4.40 ja kell 10.54 Tallinnas Stockmanni kaubamaja I korruse toidukaupade müügiesakonnas kaks lõhkeseadeldist. Enne plahvatust tehti kaubamajale pommihävardused. Esimeses kõnes, kell 2.36 teatati kõne vastu võtnud kaubamaja turvatöötajale, et 15 minuti pärast lõhkeb Stockmannis pomm. Kell 3.07 tehti järgmine hävardus, milles nõuti kahe miljoni krooni üleandmist. (BNS, 11.10.2000)



Foto: Stockmanni kaubamaja. Allikas: Scanpix

Kaks lõhkeseadeldist, millest üks maskeeriti Stockmanni kaubamajja toimetamise eesmärgil küpsise- ja teine mahlapakiks, asetati eelmisel õhtul Stockmanni kaubamaja esimesel korrusel asuvatele küpsise- ja mahlariiulitele. Mõlemad lõhkeseadeldised koosnesid pooleliitrisesse plastpudelisse valatud ligikaudu 300 grammist ammoniidist, elektridetonatorist, mobiiltelefonist koos SIM-kaardiga ja toiteallikast. (BNS, 11.10.2000)

Esimese plahvatuse (kell 4.40) tagajärjel inimesed kannatada ei saanud, kuna kaubamaja oli öisel ajal suletud. Teise plahvatuse tagajärjel (kell 10.54) sai lisaks kaubamaja varale kannatada kaks plahvatuse episentri lähedal viibinud isikut. Plahvatustega tekitati AS-ile Stockmann kokku 270 860 krooni otsest varalist kahju.

Kuna plahvatused pandi toime rahvarohkes kohas, oli üheks esmaseks versiooniks ka terroriakt. Uurimise käigus selgus aga, et plahvatuse toimepanemise motiiviks oli kaubamajalt 2 000 000 krooni väljapressimine. Eeluurimise käigus tuvastati nii kaks kuriteo täideviijat, 22-aastased Nikolai Bobrov ja Deniss Balõnski, kui ka üks kuriteo toimepanemisele kaasaitaja, 25-aastane Maria Kaširova. Viimane töötas varem kaubamajas turvatöötajana. Esimesed kaks mõisteti süüdi väljapressimises ja lõhkeseadeldise ebaseaduslikus valmistamises, omandamises, hoidmises ja edasi toimetamises. Bobrovi karistati seitsme- ja Balõnskit kaheksa-aastase vangistusega. Maria Kaširova mõisteti süüdi väljapressimisele kaasaitamises ning teda karistati viieaastase tingimisi vangistusega kolmeaastase katseajaga. Lisaks võeti süüdistatavatena vastutusele neile lõhkematerjali müünud Igor Gretškosi ning lõhkematerjali müügitehingut vahendanud Andrei ja Ruslan Berezin, keda karistati kolme- ja kaheaastase tingimisi karistusega kolmeaastase katseajaga. (Keian, 8.04.2003)

1995–2005, plahvatused Tallinnas Pae ja Punase tänava piirkonnas

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 1995.–2005. aastani toimus Tallinnas Pae tänava piirkonnas mitu plahvatust, mis hoidsid kohalikku rahvast hirmul. Kümne aasta jooksul toimus Pae ja Punase tänava piirkonnas kokku 16 plahvatust, mille tagajärjel hukkus üheksa inimest. 11. novembril 2005 vahistati 67-aastane pensionär Märt Ringmaa, kellele esitati kahtlustus Tallinnas Pae tänaval aastatel 1998–2005 pommilahvatuste korraldamises. Talle esitatud süüdistuse järgi korraldas Ringmaa aastatel 1998–2005 kokku 11 plahvatust, milles hukkus seitse ja sai vigastada kuus inimest.

Kohus mõistis 2009. aasta 23. märtsil Ringmaa süüdi lõhkeseadeldise ebaseaduslikus käitlemises, mõrvakatses ja kelmuses ning teda karistati 15-aastase vangistusega. Ringmaa mõisteti süüdi 11. aprillil 2001 Tallinnas Punane tn 15 klaastarakioski juurde lõhkeseadeldise paigaldamises ja 19. novembril 2003 Pae tn 23 esimese korruse trepikotta lõhkeseadeldise toimetamises. Kummalgi juhul pomm ei plahvatanud, mistõttu leidsid uurijad seal DNA täisprofili ja sõrmejäljefragmendi, mis viis Ringmaa tabamiseni ja süüdistuse esitamiseni. Muudes 1998.–2005. aastal toimunud plahvatustes mõisteti Ringmaa õigeaks. (Harju Maakohus, 23.03.2009)

1995.–2005. aastal toimunud juhtumid Pae ja Punase tänava piirkonnas (Harju Maakohus, 23.03.2009):

- 14. juulil 1995 toimus Pae 21 kontorihoone ees autopommi plahvatus, mille tagajärjel hukkus kaks inimest.
- 14. oktoobril 1995 varahommikul plahvatas prügisahtiruumi paigaldatud lõhkekeha Punane 23/25 majas. Selles plahvatuses inimohvreid ei olnud, kuid mitu inimest sai kergeid vigastusi.
- 30. novembril 1995 plahvatas autopomm Pae 45 maja juures. Kannata keegi ei saanud, kuid plahvatuse tagajärjel purunesid läheduse oleva elumaja aknad.
- 9. mai 1998. a varahommikul kell 3.36 toimus plahvatus Punane 17a asuva Pae kaupluse akna juures. Plahvatuse tagajärjel purunes ümbruskonnas üle 150 akna ning kannatada said kaupluse konstruktsioonid.
- 11. oktoobril 1998. a toimus plahvatus Punane tn 17a asuva kaupluse juures. Keegi kannatada ei saanud.
- 18. detsembril 1998. aastal toimus öösel kella 2.40 ajal plahvatus Pae 48 trepikojas. Hukkusid 46-aastane naine ja tema kaheaastane lapselaps, vigastada sai veel kaks inimest. Plahvatuse tagajärjel varises kokku elumaja esimene trepikoda ning muutus elamiskõlbmatuks seitse korterit.
- 19. aprillil 2000. a toimus plahvatus Pae tn 23a asuva maja juures. Keegi kannatada ei saanud.
- 12. jaanuaril 2001. a toimus lõhkekeha plahvatus Pae tn 23 maja juures. Inimesed kannatada ei saanud, kuid hävinesid maja aknaklaasid ja rauduks.
- 11. aprillil 2001. a avastati kella 7.15 ajal Punane tn 15 juures asuva klaastara vastuvõtupunktina toimunud kioski ukse kõrvalt lõhkeseadeldis. Plahvatus jäi aga toimumata ning lõhkekeha tegid eridemineerijad hiljem kahjutuks.
- 11. mai 2003. a varahommikul kella 2.05 ajal toimus plahvatus Pae tn 23a elumaja korteris nr 30. Plahvatuse tagajärjel sai surma üks naisterahvas ning üks isik sai kergeid tervisekahjustusi. Plahvatuse tagajärjel



Foto: Plahvatus Pae tänaval, september 2005. Allikas: Raigo Pajula

muutusid korterid 30 ja 70 elamiskõlbmatuks ja korteris 28 purunes sisustus, purunes ka suurem osa elumaja esimese tiiva akendest.

- 19. novembril 2003. aastal avastati öösel umbes kella 1.30 ajal Pae tn 23 trepikojast lõhkeseadeldis. Põhilõhkeaine plahvatus jäi aga toimumata, sest elektridetonaatori plahvatus ei suutnud põhilõhkeainet süüdata.
- 17. mail 2004. a plahvatas öösel kella 2.45 ajal pomm Pae tn 23a esimese korruse korteris. Kergeid vigastusi sai üks vanem mees. Korter, kus pomm plahvatas, muutus elamiskõlbmatuks, ka purunes enamik maja akendest ja kahjustada sai välisfassaad.
- 3. septembril 2004. a kella 5.27 ajal toimus plahvatus Pae tn 68/78 maja juures asuva taksofoni kabiinis. Plahvatuse tagajärjel sai surma kaks inimest. Samuti hävis plahvatuse tagajärjel Elion Ettevõtte AS-le kuulunud taksofon koos kabiiniga, purunesid lähedal asuvate hoonete aknaklaasid ning kahjustusi sai mitu sõiduautot.
- 6. aprillil 2005. a toimus kella 8.20 ajal Punane tn 17a majas asuva taara vastuvõtupunktina toiminud kioski lähistel plahvatus, mille tagajärjel sai vigastada üks inimene. Samuti purunesid lähedal asuvate hoonete klaasid ja kahjustusi sai mitu autot.
- 9. septembril 2005. a toimus kella 9.31 ajal Pae tn 56 maja esimese korruse korteri rõdu all plahvatus, milles hukkus üks vanem mees ning kergemaid kehavigastusi sai alaealine noormees. Kahjustada sai Pae tn 56 hoone ning lähedal asuvate hoonete aknaklaasid.
- 3. novembril 2005. a toimus kell 9.31 Pae tn 17 asuva Lasnamäe sotsiaalkeskust piirava võrkaia juures plahvatus, mille tagajärjel hukkus üks noormees.

Juri Ustimenko ja Dmitri Medvedevi sarimõrvad 2002. aasta kevadel

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 2002. aasta kevadel toimus Eestis mitu jõhkrat röövmõrva, mis hoidsid Eesti elanikke hirmul. Venemaa kodanikud ja Peterburi mereväeinstituudi kadetid Juri Ustimenko ja Dmitri Medvedev, kes saabusid Eestisse salaja, ujudes üle piirijõe 2001. aasta oktoobris, sooritasid 2002. aasta veebruarist kuni maini Eestis ja Lätis hulga kuritegusid. Nendes kuritegudes kaotas elu seitse ja sai vigastada kuus inimest. Ustimenkot süüdistati Eestis viie ja Lätis ühe inimese tapmises. Ühe mõrva pani toime Medvedev, kes ise hukkus tulevahetuses Läti politseinikega.

Ustimenko tabati 8. mail 2002 Suwalki bussijaamas Poolas. Poola kohus süüdistas teda ebaseaduslikus piiriületamises ja relva omamises. Poola kohus otsustas Ustimenko Eestile loovutada ning sama aasta 13. novembril tõid K-komando liikmed Ustimenko Eestisse. Eestis mõistis kohus ta eluks ajaks vangi (Tallinna Linnakohus, 15.03.2004).

Ustimenko ja Medvedevi kuriteod:

- 18. märtsil 2002 plahvatas kell 4.24 ajal mõneminutilise vahega kaks pommi Roosikrantsi tn 8 relvakaupluse Jahimaailm peaukse läheduses. Kohale tulnud hädaabitöötajad leidsid veel kolmanda pommi, mis polnud lõhkenud. Selle tegid demineerijad kahjutuks. Pommi pealt leiti musta markeriga kirjutatud kiri *made in predator*. Plahvatused vigastasid kaht inimest, kes said klaasikildudega pihta, ning lähedal asuvaid hooneid. Relvapoe vitriinist võetud relvadega sooritati hiljem viis mõrva.
- 26. märtsil 2002. a üritati Tartus röövida taksojuhti. Juhil õnnestus põgeneda. Sama päeva õhtul rööviti Tallinnas takso, mille juht lükati autost välja.

- 29. märtsil 2002. a tapeti Tallinnas Filtri teel taksojuht, kellelt rööviti rahakott ja mobiiltelefon.
- 31. märtsil 2002. a tapeti Tartus Aleksandri tänava keldripoe müüja ning kassast rööviti umbes 1000 krooni.
- 11. aprillil 2002. a tulistati Tartus Riia mäel asuva toidupoje müüjat pähe, kuid müüja jäi ellu. Poe kassast rööviti 700 krooni ja müüja mobiiltelefon. Politsei leidis poest papist valmistatud summuti, millel oli kiri *made in predator*. Samasugune kiri leiti ka Roosi-krantsi plahvatuse sündmuspaigalt. Seejärel taipasid politseinikud, et otsitakse sarimõrvareid.
- 24. aprillil 2002. a rünnati Sillamäel rahavedajaid. Kurjategijad lasid maha 23-aastase mehe. 36-aastane lapseootel raamatupidaja sai raskelt vigastada, kuid arstid suutsid ta elu päästa. Rööviti 50 000 krooni sularaha.
- 3. mail 2002. a tapsid kurjategijad laskudega pähe Tallinnas Tartu maantee ja Kappeli tänava nurgal jahitarvetepoe Küti Äri müüja ja röövisid poest padruneid.
- 5. mail 2002. a toimus öösel kella 2-30 paiku tulevahetus Lätis Valkas, kui kohalikud politseinikud märkasid Eesti kolleegide antud isikukirjeldusele vastavaid mehi. Nende dokumente otsustati kontrollida, kuid mehed ei reageerinud sellele. Kui üks politseinik palus meestel pikali heita, panid mehed jooksu. Toimus tulevahetus, mille käigus sai Dmitri Medvedevi laskudest üks patrullpolitseinik üliraskelt vigastada. Politseinik suri hiljem. Haavata sai veel üks politseinik ja neile appi tulnud turvamees. Tulevahetuse käigus lasti Dmitri Medvedev maha, Ustimenkol õnnestus põgeneda. Pärast kahe hukkunuga tulevahetust kuulutati Ustimenko rahvusvaheliselt tagaotsitavaks ning ta tabati kolm päeva hiljem Poolas. Mõnede hinnangute ja asitõendite põhjal kavandasid Ustimenko ja Medvedev 9. mail Lätis võimsat pommiplahvatust, et „tähistada“ nii fašistliku Saksamaa alistamist teises maailmasõjas (Golubev, 15.05.2002).



Foto: Pildil Juri Ustimenko. Allikas: Teet Malsroos, Õhtuleht

Enesetaputerroristid

29.05.2002 enesetapja Pärnu kaubanduskeskuses

29. mail 2002. a üritas Pärnu kaubanduskeskuse Port Artur 2 fuajees ennast omavalmistatud lõhkeseadeldisega õhku lasta 23-aastane Rainer Lätt. Tema eesmärk oli tappa koos endaga ka läheduses viibivad inimesed. Valesti valitud detonaatori tõttu lõhkeaine ei plahvatanud ja inimohvreid see tegu endaga kaasa ei toonud. Lätt tunnistati kohtus süüdi KrK § 15 lõike 2 ja § 101 punkti 9 ja § 2074 alusel ning teda karistati vangistusega. (Kaitsepolitsei ameti aastaraamat, 2002)

25.11.2004 pommivööga enesetapja õhkis end politseibussis

25. novembril 2004. a kell 3.18 Õismäe tee 23 maja juures seisnud politseiautos õhkis end pommivööga varustatud suitseediterrorist. Plahvatuse käigus hukkus üks politseiametnik



Foto: Rünnaokus hukkunud politseiametnik Julia Gorbatsjova. Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet

ja pommikoer ning kolm politseitöötajat sai vigastada. Enne oli politsei saanud väljakutse ühest Õismäe tee 43 majast, kuhu oli omavoliliselt tunginud 50-aastane Jevgeni. Naine hoiatas sündmuskohale jõudnud politseinikke, et sissetungija hoiab sõrme päästikul. Kui politseinik sissetungijat korterist välja keelitama läks, nähti mehe küljes lõhkeseadeldist. Korterist välja eskortimise käigus mees põgenes. Kuid nähes mõni aeg hiljem politseiautot, tungis kurjategija politseiautosse ning haaras kinni seal viibinud naispolitseinikust, lubades ennast õhkida, kui sõitma ei hakata. Samal ajal oli kohale jõudnud ka politsei abivägi ning kurjategija, märgates, et tal ei ole pääsu, pani plahvatama enda ümber olevad lõhkelaengud. (Rooväli, 26.11.2004)

Somaalia piraatide laevakaaperdamised 2008. aastal

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. Somaalia piraadid on rünnanud sadu laevu Araabia meres ja India ookeani piirkonnas. Ehkki enamik rünnakuid ei ole edukad olnud, toimus 2008. aastal kokku 111 rünnakut, sealhulgas 42 edukat kaaperdamist (Potgieter, 2012). Ka Eesti kodanikud ja elanikud on sattunud kahel korral olukorda, kus nad langesid kaaperdamise ohvriks.



Foto: Somaalia laevakaaperdaja. Allikas: Farah Abdi Warsameh/AP

kasvanud Ali Mohamed Ali, kes oli vahistamise ajal Somaalimaa haridusminister. Hiljem loobus FBI süüdistustest Ali vastu (Somali man found..., 2013).

28. mail 2008. aastal kaaperdasid Somaalia piraadid Adeni lahes Giblartari lipu all sõitva laeva MV Lehmann Timber. Laeval viibis 15 meeskonnaliiget, nende hulgas ka Eesti kodanikust tüürimees (Kask, 30.05.2008). 41 päeva pärast laev vabastati, kuid väidetavalt maksis laeva omanikfirma 750 000 dollari suuruse lunaraha (Somali pirates..., 9.07.2008). Ükski meeskonnaliige kannatada ei saanud. Kedagi vastutusele ei võetud.

7. novembril 2008. aastal sattus Somaalia ranniku lähistel Adeni lahes piraatide kätte Bahama lipu all seilanud Taani firmale Clipper Group kuuluva aluse MV CEC Future laevameeskond, mille 13 liikmest viis olid Eesti elanikest meremehed. Laev vabastati pärast 71 päeva kestnud läbirääkimisi lunaraha suuruse üle. Väidetavalt maksti piraatidele laeva vabastamise eest 1,7 miljonit dollarit (Shortland, 27.02.2019). 2011. aastal vahistati USA-s piraatide nimel läbirääkimisi pidanud USA-s

Karen Drambjani rünnak Kaitseministeeriumile 11. augustil 2011

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 11. augustil 2011. a kella 15.06 ajal tungis armeenia päritolu Eesti kodanikust Karen Drambjan relva ähvardusel Kaitseministeeriumi hoonesse aadressil Sakala tn 1. Lisaks relvale olid Drambjanil kaasas isevalmistatud lõhkeseadeldised, millest sündmuskohal plahvatas üle kümne. Lõhkeseadeldised tekitasid suitsu ja müra, kuid ei vigastanud inimesi ega kahjustanud hoonet. Turvavärvate sulgumise tõttu ei pääsenud Drambjan kaugemale ministeeriumi fuajeest, valveruumist ja esimese korruse koridori ühest tiivast. Samas ruumis oli kaitseministeeriumi kaitseliitlastest turvameeskond, kellest kaks turvameest oli vähem kui pool tundi tema kontrolli all. Järgmised kaks tundi veetis ta üksi personaliosakonna ruumis, kus toimus ka tulevahetus politseiga, milles hukkus Drambjan ning sai haavata kaks politseiametnikku. (Tammai, 2011)

Rünnaku lõplik eesmärk jäi uurimise käigus selgusetuks. Mõnede väidete kohaselt võis rünnaku üheks motiiviks olla soov tõmmata avalikkuse tähelepanu oma probleemidele ning edastada oma ideoloogilisi vaateid (ISEC Project, 2015). 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimiste kampaania ajal avaldas Drambjan manifesti, kus väitis, et Eesti on moraalselt pankrotis, ja kutsus etnilisi venelasi üles tõusma Eesti valituse vastu. Uurimise käigus kogutud andmetest ei nähtu, et tal oleks olnud kaasosalisi või mõttekaaslasi.

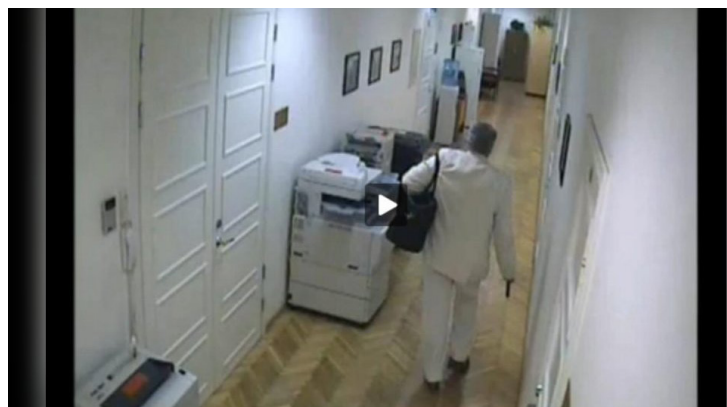


Foto: K. Drambjan Kaitseministeeriumis. Allikas: BNS

Eesti jalgratturite rööv Liibanonis 23. märtsil 2011

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 23. märtsil 2011. aastal röövitakse seitsmeliikmeline reisiseltskond, kes oli jalgrattamatkal Liibanoni ja Süüria piiril. Ratturite seltskond saabus Liibanoni 15. märtsil. Kolm päeva hiljem liiguti Süüriasse ja tagasi tuldi 23. märtsil läbi Masnaa piiripunkti kohaliku aja järgi kell 16. Inimrööv toimus pärast piiri ületamist Zahlé linna lähedal. Sündmuskohale jäid matkajatest maha jalgrattad, seljakotid, isikutunnistused ja mobiiltelefonid.

30. märtsil 2011 vahistasid Liibanoni julgeolekujõud kolm röövimisega seotud isikut. Järgmisel päeval teatas organisatsioon Taassünni ja Reformi Liikumine (Haraket El Nahda Wal Islah), veebilehele Lebanon Files saadetud kirjas, et turistid on nende käes vangis. Nad esitasid selle tõestuseks kolme röövitu ID-kaardi koopia. Ametivõimude sõnul oli grupi puhul tegemist Liibanoni ja Süüria kodanikest koosneva jõuguga, kes tegeleb salakaubaveo ja muude kuritegelike tegevustega. 6. aprillil 2011. a esitas organisatsioon lunarahanõude, kuid summa suurus jäeti täpsustamata. 20. aprillil laadsid röövijad YouTube'i video (kasutajakonto thekidnaper2011), kus seitse eestlast paluvad abi. Kuu aega hiljem postitati uus video, kus pöörduakse abi saamiseks Liibanoni peaministri, Saudi Araabia kuninga, Jordaania kuninga ja Prantsusmaa presidendi Nicolas Sarkozy poole.



Foto: Estonian Airi erilennuk, pardal Liibanonis röövitud ja ligi neli kuud pantvangis veetnud Eesti jalgratturid, maandus Tallinna lennuväljal 2011. aasta juulis. Allikas: Andres Haabu

Kõik seitse jalgratturit vabastati mitme riigi koostöös toimunud operatsiooni järel Liibanonis 14. juulil 2011. aastal pärast 113-päevast vangistust. Eesti võime toetasid röövitute vabastamisel Liibanoni ja Prantsusmaa kõrval ka Saudi Araabia, Araabia Ühendemiraadid ja Jordaania. Röövitud ratturid saabusid Tallinna järgmise päeva varahommikul. Vangide vabastamise täpsed tingimused ei ole siiani selged ning vabastamise järel levisid ka väited, et röövijatele maksti lunaraha.

Kohtuistung jalgratturite röövimise asjus ja muudes kuritegudes algas 2019. aasta juulis Beirutis.



Foto: Bourbon Liberty249. Allikas: AFP/Scanpix

Laevameeskonnaliikmete röövimine Nigeerias 15. oktoobril 2012

Asjaolud ja seotud isikud/rühmad. 15. oktoobril 2012 tungisid Nigeeria rannikul Bourbon Liberty 249 pardale piraadid, kes röövisid seitse meeskonnaliiget – ühe eestlase ja kuus venelast. Kurjategijad viisid seitse meremeest laevalt minema. Laeva ennast pantvangistajad ei kaaperdanud ning laev suundus ülejäänud meeskonnaga Onne sadamasse. (Workers from Bourbon Liberty... 17.10.2012)

Pärast seda kui Bourboni 7-liikmeline meeskond oli veetnud kaks nädalat ebakindlates tingimustes kuskil Nigeerias, lasksid vangistajad nad vabaks.

Välisvõitlejad

Ivan Sazanakov — Süüria

2013. aasta suvel sõitis Lasnamäel üles kasvanud ja seal koolis käinud Ivan Sazanakov / Abdurrahman Azan (moslemnimi) Süüriasse, et [...] sõdida uskmatutega ja osaleda Kalifaadi loomises ... [...] ja [...] et elada shariaadi järgi. (Kohtuasjad 1-15-8149/36 & 3-1-1-101-16). Kohe pärast Süüriasse saabumist ühines ta ISIL-ga: „Nagu saabusin, nii sattusin *dzama'at doulja irak ua sham (ISIL) ...*“. Hiljem läks ta üle teise terroriorganisatsiooni, Dzabat Nusrasse (Kohtuasjad 1-15-8149/36 & 3-1-1-101-16). ISIL (*Islamic State of Iraq and the Levant*, eesti keeles *Iraagi ja Levanti Islamiriik*) või IS (Islamic State) on salafi džihadistide võitlejate rühmitus, mille on ÜRO ja paljud rahvusvahelised organisatsioonid ning ka mõned riigid nimetanud terroristlikuks organisatsiooniks.

CONNECTING POLICE FOR A SAFER WORLD

HOME ABOUT INTERPOL NEWS AND MEDIA MEMBER COUNTRIES INTERPOL EXPERTISE

Back to Search result

SAZANAKOV, ABDURRAHMAN
WANTED BY THE JUDICIAL AUTHORITIES OF ESTONIA

IDENTITY PARTICULARS

Present family name: SAZANAKOV
Forename: ABDURRAHMAN
Sex: Male
Date of birth: 02/11/1983 (34 years old)
Place of birth: TALLINN, Estonia
Language spoken: Russian, Arabic
Nationality:

CHARGES Published as provided by requesting entity

Charges: Acts of terrorism; Terrorist organisation; Preparation of and incitement to a

Foto: I.Sazanakovi tagaotsimiskuulutus.
Allikas: Interpol

Sazanakov pöördus islami usku umbes paar aastat enne Süüriasse minemist. Väidetavalt leidis Sazanakov tee islami juurde Tallinna Katleri *taekwondo* klubi moslemist treeneri kaudu, kes talle seda usku tutvustas. Mitmed Eesti moslemikogukonna liikmed märkasid peagi, et Sazanakov vaatas ja jagas sotsiaalmeedias radikaalse sisuga materjale. Oktoobris 2013 järgnes Süüriasse talle ka tema abikaasa Lolita Sazanakova koos kahe alaealise lapsega. Sazanakovi pere aitas Süüriasse toimetada Ramil Khalilov, kes mõisteti hiljem süüdi terroristlikusse ühendusse kuulumisele kaasaaitamises ja selle ühenduse rahastamises. Kaitsepolitsei amet kinnitas 2019. aastal oma aastaraamatu esitlusel, et suure tõenäosusega on Ivan Sazanakov hukkunud. Tema pere ei ole Eestisse tagasi pöördunud ning väidetavalt elavad nad endiselt Süürias.

Vladimir Poljakov — Ukraina

Ukraina peaprokuratuur taotles 03.08.2015 riigiprokuratuurilt Eesti kodaniku Vladimir Poljakovi väljaandmist Ukrainale tema kriminaalvastutusele võtmiseks. Poljakovi kahtlustakse terroristlikus organisatsioonis osalemises. Väidetavalt astus Poljakov 2014. aasta juunis terroristliku organisatsiooni Luganski Rahvavabariik liikmeks. Ajavahemikul

13.06.2014–09.07.2014 ja 15.11.2014–26.11.2014 täitis Poljakov kahtlustuse kohaselt talle terroristliku organisatsiooni juhtide antud ülesandeid, sh ebaseaduslikult hõivatud objektide ja ebaseaduslikult kinnipeetavate isikute valvamine. Eesti Vabariigi valitsus otsustas 21.12.2015 korraldusega, et annab Vladimir Poljakovi välja. See otsus jäi ka kohtus jõusse. (Eesti andis..., 2016)

2017. aasta detsembris karistas Luganski oblasti Lisitšanski linnakohus Poljakovi viie aasta ja kaheksa kuu pikkuse vangistusega. Kohus luges tema karistuse kantuks eeluurimisel vahi all olnud ajaga, mistõttu Poljakov vabastati otse kohtusaalis. (Rudi, 27.12.2017)



Foto: Donetskis separatist. Allikas: Scanpix

Terrorismi toetamine

13. aprillil 2015. a pidas Kaitsepolitsei kinni Ramil Khalilovi ja Roman Manko, keda süüdistati karistusseadustiku § 237³ lõike 1 järgi terrorismi toetamises ja rahastamises. Süüdistuse järgi toetasid mehed varem Eestis elanud Ivan Sazanakovi tegevust Süüria territooriumil tegutsevas relvastatud terroristlikus ühenduses, kuhu ta siirdus 2013. aastal võitlema.

Süüdistuse kohaselt küsis Khalilov korduvalt oma tuttavatelt Sazanakovi jaoks raha, seejuures teades, et viimane võib seda kasutada terrorikuritegude toimepanemiseks. Khalilov, olles teadlik Sazanakovi kavatsusest terroristliku organisatsiooniga ühineda, broneeris ning ostis talle pileti Türgi siselennule Antalyast Süüria piiri ääres asuvasse Hataysse. Samuti trükkis ta välja broneeringut tõendava reisidokumendi ning selgitas, kuidas kasutada seda lennujaamas, võimaldades nii Sazanakovil jõuda Süüriasse ning seal terroristliku ühendusega ühineda. Khalilov kogus Sazanakovi jaoks oma tuttavatelt raha ja võttis 2013. aasta sügisel Mankolt Sazanakovile 600 eurot. 17.–22. oktoobril 2013. aastal külastas Khalilov Sazanakovit Süürias, toimetas sinna Sazanakovi abikaasa, nende alaealsed lapsed ning andis Sazanakovile raha üle. (Riigikohtu kriminaalkolleegium 10.04.2017 lahend 3-1-1-101-16).



Foto: Khalilov ja Manko kohtupingis. Allikas: Tairo Lutter, Postimees

Manko andis 2013. a sügisel Khalilovi kätte Sazanakovile edastamiseks 600 eurot. 2014. aasta veebruaris käis Manko Sazanakovi palvel Riias Sazanakovile raha juurde küsimas.

12. jaanuaril 2016. a tunnistas Harju Maakohus Ramil Khalilovi süüdi terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamises ja toetamises ning terroristlikku ühendusse kuulumisele kaasaaitamises, mõistes talle karistuseks seitse aastat vangistust. Khaliloviga koos kohtu all olnud Roman Manko tunnistas kohus süüdi terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamises ja toetamises ning mõistis talle karistuseks viis aastat vangistust. Edasikaebamise protsessi käigus kergendas Tallinna Ringkonnakohus meestele määratud

karistusi – Khalilovile mõistis kohus karistuseks kolmeaastase ja Mankole kaheaastase vangistuse. Riigikohus jättis islamiterrorismi toetanud meeste karistused jõusse (Riigikohtu kriminaalkolleegium 10.04.2017 lahend 3-1-1-101-16).



Foto: Terrorirünnak Nices. Allikas: EPA/Andreas Gebert

Terrorirünnaku ohvrid – Nice, 2016

14. juulil 2016 toimus Prantsusmaal Nice'is Promenade des Anglais'l terroriakt, mille käigus kihutas 31-aastane Tuneesia päritolu Mohamed Lahouaiej Bouhlel veoautoga Bastille'i vallutamise aastapäeva tähistanud rahvamassi. Rünnakus hukkus 86 inimest, üle 400 inimese sai vigastada (Nice attack..., 15.07.2016). Hukkunute seas oli ka kaks Eesti kodanikku. Kaks Eesti kodanikku ja üks Eesti resident said vigastada (Mihelson, 16.07.2016).

Tunnistajate sõnul tegi auto kahe kilomeetri jooksul siksakke, et ohvrite arvu suurendada. Prantsuse politsei avas auto peatamiseks selle pihta tule ning lasi autojuhi maha. Vastutuse rünnaku eest võttis IS, kuid siiani puuduvad tõendatud seosed ründaja Mohamed Lahouaiej Bouhleli ja IS-i vahel.

KOKKUVÕTE

Nagu eespool kirjeldatud, võib terrorism esineda mitmesuguses vormis, mis ei pruugi alati vastata terrorismikuriteo õiguslikule definitsioonile. Lähtudes karistusseadustiku § 237-st, kus on üpris erinevaid juhtumeid hõlmav terrorismi definitsioon, ei saa ühtki senini Eestis toime pandud kuritegu terrorismiks kvalifitseerida. Vaatamata sellele on ka Eestis olnud juhtumeid, mis mõne muu riigi või teadlase definitsiooni järgi võiks kvalifitseeruda terrorismiks. Marylandi ülikooli hallatav andmebaas Global Terrorism sisaldab tegusid, mille eesmärk on olnud hirmu, sunni või ähvardamise kaudu saavutada teatav poliitiline, majanduslik, usuline või sotsiaalne muutus ühiskonnas. Üks tunnus, mis läbib kõiki terrorismi definitsioone, on terroriteo eesmärk tekitada hirmu. Ka karistusseadustikus on terroriakti määratlemisel see välja toodud: „...tõsiselt hirmutada elanikkonda.“ (KarS § 237). Seega, lisaks poliitilistele, majanduslikele, usulistele või sotsiaalsetele mõjudele, mida terroristid taotlevad, on terrorismil ühiskonnale tugev psühholoogiline mõju.

Euroopa Liidu direktiiv 2017/541 nimetab mitmeid terrorismikuritegusid: rünnak inimelu vastu, inimrööv, transpordivahendite kaaperdamine, lõhkeainete kasutamine, infosüsteemide vastane rünne. Lähtudes nendest kuriteoliikidest ja terrorismi laiemast käsitlusest, tõime siinses ülevaates välja 15 Eesti või Eesti elanikega seotud juhtumit (osa sarnaseid juhtumeid on käsitletud koos, nt Interrinde ja Pae tänava pommiplahvatused). Vaadates perioodil 1991–2018 aset leidnud juhtumeid, on ka Eestis kokku puutunud väga eri tüüpi juhtumitega. 1990ndate juhtumid olid enamasti seotud pommiplahvatuste korraldamisega (vt Interrinde juhtumid, Narva eesti gümnaasiumi, Pae tänava plahvatused). Mingil määral peegeldab see tollast kuritegevust üldiselt. Näiteks 1995. aastal toimus 81 plahvatust (Saar jt, 2002). Teine tunnusjoon, mis osa Eestis toimunud juhtumite puhul silma hakkas, oli nende tegude väidetav eesmärk tekitada rahvuskonflikte eestlaste ja venelaste vahel (nt Interrinde juhtumid, väidetavalt ka Pae tänava plahvatused, Karen Drambjani juhtum).

Teised juhtumid, mis leidsid aset just 1990ndate esimeses pooles, olid seotud olude sunnil Tallinna lennuväljal maandunud kaaperdatud lennukitega. Kaaperdajate eesmärk oli põgeneda endise Nõukogude Liidu aladelt läände ja saada n-ö parema elu peale.

Kui välja arvata Ustimenko ja Medvedev, keda Andres Anvelt nimetas „esimesteks siin tegutsenud terroristideks“ ja kes panid toime eriti jõhkrad tapmised üle Eesti, on 2000. aastate juhtumid peamiselt seotud eestlaste tegevusega välisriikides. Olgu selleks siis laevameeskonnaliikmete röövimised Somaalias ja Nigeerias, Eesti jalgratturite röövimine Liibanonis, välisvõitlejad Süürias ja Ukrainas või esimesed terrorismiakti ohvrid Nice'is. 2017. aastal jõustus lõplikult ka esimene süüdimõistev otsus terrorismi toetamises: Ramil Khalilov ja Roman Manko mõiseti süüdi terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamises ja toetamises. Võrreldes 1990. aastate juhtumeid 2000ndatel toimunud sündmustega, on näha, et üha enam mõjutab välismaal toimuv Eestit ja eestlaste kokkupuudet terrorismiga. Seega võib selle ülevaate tulemusena korrata üldlevinud arusaama, et terrorism on piiriülene nähtus ning sündmused, mis toimuvad mujal maailmas, mõjutavad üha enam seda, mis toimub Eestis.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Berendson, R., 1999. Narva kuue pommiplahvatuse korraldajad aastateks vangi. *Eesti Päevaleht*, 19. märts. Leitav: <https://epl.delfi.ee/eesti/narva-kuue-pommiplahvatuse-korraldajad-aastateks-vangi?id=50769880> [Kasutatud 19.09.2019].
- Bjorgo, T. (Ed.), 2005. Introduction. *Root causes of terrorism. Myths, Reality and Ways Forward*. USA, Canada: Routledge, pp. 1–16.
- BNS (11.10.2000). Stockmanni plahvatustega seoses läheb kohtusse kuus inimest. Delfi. Leitav: <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/stockmanni-plahvatustega-seoses-laheb-kohtusse-kuus-inimest?id=840205> [Kasutatud 19.09.2000].
- BNS (12.05.2011). Portaali suri Interrinde üks kuulsamaid tegelasi Mihhail Lössenko. *Postimees*. Leitav: <https://www.postimees.ee/435680/portaal-suri-interrinde-uks-kuulsamaid-tegelasi-mihhail-lossenko> [Kasutatud 19.09.2019].
- Braithwaite, A., 2017. *The Role of Fear in Terrorism. Human factors of defence. Hostile Intent and Counter-Terrorism. Human Factors Theory and Application*. New York: Routledge.
- Browne, M. J., & Hoyt, R. E., 2000. The demand for flood insurance: Empirical evidence. *Journal of Risk and Uncertainty*, 20, pp. 271–289.
- de Toledo Gomes, A., & Mikhael, M. M., 2018. Terror or Terrorism? Al-Qaeda and the Islamic State in Comparative Perspective. *A Journal of Political Science Association*, 12, 1.
- Deloughery, K., King, R. D., Asal, V., 2012. Close Cousins or Distant Relatives? *The Relationship Between Terrorism and Hate Crime*, 58, (5), pp. 663–688.
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2017/541, 15. märts 2017, terrorismivastase võitluse kohta, millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/475/JSK ning muudetakse nõukogu otsust 2005/671/JSK), OJ L 88, 31.3.2017, lk 6–21.
- Ferraro, K. A., 1996. Women's fear of victimization: shadow of sexual assault? *Social Forces*, 75, pp. 667–690.
- Ganor, B., 2002. Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?. *Police Practice and Research*, 3(4), pp. 287–304.
- Gasser, H-P., 2002. Acts of terror, "terrorism" and international humanitarian law. *International Review of the Red Cross*, 84 (847), pp. 547–570.
- Golubev, R. (15.05.2002). *Biznes&Baltija*. Ref. Välisministeerium. Nädal välismeedias: 13.–19. mai. Leitav: <https://vm.ee/et/uudised/nadal-valismeedias-13-19-mai> [Kasutatud 19.09.2019].
- Huddy, L., Feldman, S., Capelos, T. & Provost, C., 2002. The Consequences of Terrorism: Disentangling the Effects of Personal and National Threat. *Political Psychology*, 23, 3. 2002.
- Harju Maakohtu 23.03.2009 otsus nr 1-06-12187*.
- Hasisi, B., Weisburg, D., Jonathan-Zamir, T., 2014. *Policing Terrorism, Crime Control and Police Community Relations. Learning from the Israeli experience*. Switzerland: Springer.
- ISEC Project, 2015. Handbook on Radicalisation Warning Behaviours. ISEC Project „Enhancing the Cooperation of Law Enforcement Agencies in Combating Self Radicalisation (Lonely Wolves)“.

- Juurvee, I., 2017. Terrorivaba Eesti, kas tõesti? *Äripäev*, 1. september. Leitav: <https://www.aripaev.ee/arvamused/2017/09/01/ivo-juurvee-terrorivaba-estti-kas-toesti> [Kasutatud 19.09.2019].
- Kabun, K., 1993. Komist kaaperdatud lennuk võeti Tallinnas rajalt maha. *Rahva Tõeline Hää*, 25. november, nr 434.
- Kagge, R., 1998. Narva kandi pommipanijad kukkusid kinni. *Postimees*, 28. märts. Leitav: <https://www.postimees.ee/2539803/narva-kandi-pommipanijad-kukkusid-kinni> [Kasutatud 19.09.2019].
- Kaitsepolitsei aastaraamat, 2000. Kaitsepolitseiamet. www.kapo.ee.
- Kaitsepolitsei ameti aastaraamat, 2002. Kaitsepolitseiamet. www.kapo.ee.
- Karistusseedustik*. RT I, 19.03.2019, 30.
- Kask, A, 2008. Somaalias kaaperdatud laeval on eestlane. *Eesti Päevaleht*, 30. mai. Leitav: <https://epl.delfi.ee/valismaa/somaalias-kaaperdatud-laeval-on-eestlane?id=51131482> [Kasutatud 19.09.2019].
- Keian, A., 2003. Stockmannis plahvatusi korraldanud mehed lähevad aastateks vangi. *Postimees*, 8. aprill. Leitav: <https://www.postimees.ee/2011925/stockmannis-plahvatusi-korraldanud-mehed-lahevad-aastateks-vangi> [Kasutatud 19.09.2019].
- Klaats, E., 2016. Kaaperdatud lennuk maandus Tallinnas. *Maaleht*, 20. veebruar. Leitav: <https://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/elu/kaaperdatud-lennuk-maandus-tallinnas?id=73738507> [Kasutatud 19.09.2019].
- Koort, E., 2019. Terrorism ja Eesti. „Turvaline Eesti“ loengusari. Loeng 19.01.2019 Sisekaitseakadeemias.
- Krueger, A., & Malecková, J., 2002. Does poverty cause terrorism?. *The New Republic*, 24.06, pp. 28.
- Kydd, A. & Walter, B., 2006. The strategies of terrorism. *International Security*, 31(1), pp. 49–80.
- Laqueur, W., 2003. *No End to War: Terrorism in the 21st century*. New York & London: Continuum.
- Lamp, B-H., 2011. Sarimõrvar Ustimenko ei kahetse midagi. *Postimees*, 5. november. Leitav: <https://www.postimees.ee/588350/sarimorvar-ustimenko-ei-kahetse-midagi> [Kasutatud 19.09.2019].
- Lennukikaaperdaja enesetapu uurimiseks kriminaalasja ei algatata, 1995. *Rahva Tõeline Hää*, 25. november, nr 487.
- Mickolus, E. F., & Simmons, S- L., 1997. *Terrorism, 1992–1995: A Chronology of Events and a Selectively Annotated Bibliography*. London: Greenwood Press, Connecticut, pp. 295.
- Mihelson, H., 2016. Välisministeerium kinnitab: Nice'i terrorirünnakus hukkus kaks Eesti kodanikku. *Postimees*, 16. juuli. Leitav: <https://www.postimees.ee/3769399/valisministeerium-kinnitab-nice-i-terrorirunnakus-hukkus-kaks-estti-kodanikku> [Kasutatud 19.09.2019].
- Eesti andis Vladimir Poljakovi Ukrainale välja. 2016. Justiisministeerium. Leitav: <https://www.just.ee/et/uudised/eesti-andis-vladimir-poljakovi-ukrainale-valja> [Kasutatud 19.09.2019].
- Somali man found not guilty of piracy in 2008 ship hijack. 2013. *The Guardian*. Leitav: <https://www.theguardian.com/world/2013/nov/26/somali-man-not-guilty-piracy> (19.09.2019)
- Nice attack: Lorry driver confirmed as Mohamed Lahouaiej-Bouhlel, 2016. *BBC News*, 15.07. Leitav: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36808020>. [Kasutatud 19.09.2019].
- Pihl, J., 2001. Jüri Pihl: seni terrorism Eestit ei ähvarda. *Postimees*, 8. mai. Leitav: <https://www.postimees.ee/1865993/juri-pihl-seni-terrorism-estit-ei-ahvarda> [Kasutatud 19.09.2019].
- Täna ajaloos 16.08: asutati Interrinne. 16.08.2019. *Postimees*, 16. august. Leitav: <https://heureka.postimees.ee/4211789/tana-ajaloos-16-08-asutati-interrinne> [Kasutatud 19.09.2019].
- Potgieter, T., 2012. *Maritime security in the Indian Ocean: strategic setting and features*. Institute for Security Studies, 236, pp. 1–22.
- Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10. aprilli 2017. a otsus asjas nr 3-1-1-101-16*.
- Rooväli, K., 2004. Enesetapja viis endaga surma noore politseiniku. *Postimees*, 26. november. Leitav: <https://www.postimees.ee/1446849/enesetapja-viis-endaga-surma-noore-politseiniku>. [Kasutatud 9.09.2019].
- Rudi, H., 2017. Donbassis sõdimise eest süüdi mõistetud Eesti kodanik jõuab täna kodumaale. *Postimees*, 27. detsember. Leitav: <https://www.postimees.ee/4358749/donbassis-sodimise-est-suudi-moistetud-estti-kodanik-jouab-tana-kodumaale>. [Kasutatud 19.09.2019].
- Saar, J., Markina, A, Ahven, A., Annist, A, Ginter, J., 2002. *Kuritegevus Eesti 1991–2001*. TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringud. Tallinn: EV Justiisministeerium.

- Sattler, D. N., Kaiser, C. F., & Hittner, J. B., 2000. Disaster preparedness: Relationships among prior experience, personal characteristics, and distress. *Journal of Applied Social Psychology*, 37, pp. 1396–1420.
- Shortland, A., 2019. *Held to ransom: anatomy of a hijack*. *Tortoise*. [Võrgumaterjal]. Leitav: <https://members.tortoise-media.com/2019/02/27/cec-future/content.html>. [Kasutatud 9.09.2019].
- Silke, A. (Ed.) (2003). *Terrorists, Victims and Society: Psychological Perspectives on Terrorism and its Consequences*. Edited by Andrew Silke, 2003, John Wiley & Sons, Ltd.
- Smith, D. A. & Uchida, C. D., 1988. The social organization of self-help: a study of defensive weapon ownership. *American Sociological Review*, 53, pp. 94–102.
- Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 11.05.2016 otsus asjas nr 1-15-8149/36.
- Tallinna Linnakohtu 15.03.2004 otsus nr 1-07-6310.
- Tammai, A., 2011. *Kaitseministeeriumis 11.08.2011 juhtunu kokkuvõte*. Leitav: <https://www.kapo.ee/et/content/kaitseministeeriumis-11082011-juhtunu-kokkuv%C3%B5te.html>. [Kasutatud 19.09.2019].
- Tammer, E., 2000. Ajaloolise pommipanija ülestunnistus. *Eesti Päevaleht*, 18. august. Leitav: <https://epl.delfi.ee/eesti/ajaloolise-pommipanija-ulestunnistus?id=50790765>. [Kasutatud 19.09.2019].
- Tiik, A., 2013. *Terrorism: olemus, definitsioonid ja arengud*. Bakalaureusetöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Pape, R. A., 2005. *Dying to win: The strategic logic of suicide terrorism*. New York: Random House.
- Plahvatuste kahju ligi 19 miljonit krooni, 1999. *Eesti Päevaleht*, 19. märts. Leitav: <https://epl.delfi.ee/eesti/plahvatustekahju-ligi-19-miljonit-krooni?id=50769881> [Kasutatud 19.09.2019].
- Somali pirates release German ship after ransom paid, 2008. *Universal Maritime Trade Union*, 9.07. News. Leitav: <http://www.maritime-union.org/?page=archive&id=2841>. [Kasutatud 19.09.2019].
- Waugh, Jr. W., 2007. *Terrorism as Disaster. Handbook of Disaster Research*. Springer. New York 2007, pp. 388–404.
- Workers from 'Bourbon Liberty 249' Kidnapped in Nigeria, 2012. *World Meritime News*, 17.12. Leitav: <https://worldmaritimeneeds.com/archives/67377/workers-from-bourbon-liberty-249-kidnapped-in-nigeria/>. [Kasutatud 19.09.2019].

